

Aswoensdag: het begin van de vastentijd

Aswoensdag is de eerste dag na carnaval en tegelijk in de rooms-katholieke traditie de eerste dag van de grote vastentijd, de paasvasten. In de derde eeuw ontstond - naar analogie van de veertig dagen die Jezus vastend in de woestijn had doorgebracht - het gebruik om in de tijd voor Pasen (de Veertigdagentijd) te vasten. Gedurende de drie laatste dagen van de Veertigdagentijd onthield men zich volledig van voedsel. Omdat in de kerk op zondagen niet werd gevast, bepaalde paus Gregorius de Grote (590-604) dat de Veertigdagentijd 46 dagen voor Pasen moest beginnen. Zo bleven er, na aftrek van de zes zondagen, tot Pasen 40 werkelijke vastendagen over. Door de bepaling van Gregorius de Grote begon de veertigdaagse vasten voortaan op een woensdag: de Aswoensdag.

Oorspronkelijk was Aswoensdag een dag van boete. Openbare zondaars die volgens kerkelijk recht of kerkelijk gebruik een openbare boetedoening was opgelegd, werden op deze dag tijdens een indrukwekkende plechtigheid met gewijde as bestrooid. Daarna werden zij door de priester naar de deur geleid en de kerk uit gestuurd, zoals de eerste mensen vanwege hun zonden uit het paradijs waren verdreven. Tot Witte Donderdag werd de boetelingen de toegang tot de kerk en deelname aan de eucharistie ontzegd.

In de loop van de 10^e eeuw raakte de openbare boetedoening in onbruik. Het gebruik om zich met as te laten bestrooien bleef. Alle gelovigen ondergingen nu deze rite. De priester strooide as op het hoofd van mannen en tekende bij vrouwen kruisje op het voorhoofd. Hij zei daarbij: 'Gedenk, mens, dat je stof bent en tot stof zult weerkeren', of: 'Bekeer je en leef volgens het Evangelie'.

De as die bij de rite gebruikt werd, was sinds de 12^e eeuw van de palmtakken van Palmzondag van het vorige jaar. Men wilde hiermee verwijzen naar het evangelieverhaal waar verteld wordt dat dezelfde mensen die Jezus toejuichten hem ook kruisigden (Mattheüs 21:1-11). De as werd gezegend.

As is het beeld van vergankelijkheid. Bij de joden en bij verschillende natuervolken was het zich bestrooien met as een uitdrukking van rouw en boete. De boeteling strooide zich as over het hoofd. Vaak ging hij daarbij gehuld in een zak, die als boetekleed werd gedragen. Vandaar de uitdrukking 'in zak en as zitten'. In de tijd van Jezus werd bij begrafenissen as over het hoofd gestrooid als teken van rouw.

Aswoensdag is, net zoals Goede Vrijdag, sinds het Tweede Vaticaans Concilie (1962-1965) een verplichte vastendag voor rooms-katholieken. Dit houdt in dat alle gedoopten tussen 18 en 60 jaar gehouden zijn op die dagen slechts één volledige maaltijd te nemen. Wie kan wordt uitgenodigd om ook op andere dagen, zoals paaszaterdag en de vrijdagen van de veertigdagentijd, te vasten.

In streken waar het gangbaar is om carnaval te vieren, wordt op Aswoensdag vaak onder het genot van een (broodje) haring nog even teruggeblikt op het voorbije feest. Dit zogenoemde 'haring happen' stamt uit de tijd dat tijdens de vasten geen vlees maar wel vis mocht worden gegeten.

De protestantse traditie kent de Aswoensdag niet. De lutherse traditie kent de Aswoensdag wel. In de liturgie is geen rite met as, maar wel worden gedeelten uit de Bijbel gelezen die gelden voor de openbare boetedienst of voor de viering van de gemeentebiecht.

Leo van Klink, Bijna Aswoensdag, 30 x 40 cm, 2004.

© L. den Besten,
Zevenaar, 30 april 2007